

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

ПІДЛІСНА Ольга Вікторівна

УДК 7.01:747:67

**СУЧАСНІ ДИЗАЙНЕРСЬКІ ПІДХОДИ
ТА ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ІНТЕР'ЄРУ**

спеціальність 17.00.07 – Дизайн

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства

Харків – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській державній академії дизайну та мистецтв
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат архітектури, доцент
Трегуб Наталія Євгенівна
Харківська державна академія дизайну та мистецтв,
завідувач кафедри дизайну меблів

Офіційні опоненти: доктор архітектури, професор
Тімохін Віктор Олександрович
Київський національний університет
будівництва та архітектури,
професор, завідувач кафедри
дизайну архітектурного середовища

кандидат мистецтвознавства, доцент
Соловйова Ольга Семенівна
Харківський національний університет
міського господарства,
доцент кафедри містобудування

Захист відбудеться « 8 » грудня 2015 року о 13-00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.109.01 у Харківській державній академії дизайну і мистецтв за адресою: 61002, м. Харків, вул. Червонопрапорна, 8.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківської державної академії дизайну і мистецтв за адресою: 61002, м. Харків, вул. Червонопрапорна, 8.

Автореферат розісланий « 6 » листопада 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Є.О. Котляр

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасний науково-технічний прогрес в промисловості разом з подальшим вдосконаленням будівельної техніки утворює нові можливості для організації внутрішнього простору виробничих приміщень. В останні роки в Україні, як і в більшості країн світу, спостерігається тенденція спаду виробництва, економічна криза. Та немає жодного сумніву, що наша країна може зберегти стабільність економічного життя лише за умов подальшого розвитку вітчизняної промисловості, незалежно від того, в якому політично-географічному напрямку буде вона рухатись. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми може стати підвищення продуктивності праці робітників через поліпшення умов праці, в тому числі – завдяки продуманому дизайну виробничих приміщень. У виробничому середовищі робітник проводить більше 30% свого часу. Робота, як усвідомлена необхідність, є невід'ємною частиною життя. Індустрія України потребує модернізації не тільки в технологічному аспекті, а й в галузі формування дизайнерського образу виробничого середовища. Але для цього необхідно розуміти закономірності, визначити систему факторів, що організують сучасний виробничий простір.

Сьогодні, коли проблеми конкуренції та прибутку набули особливого значення, коли сотні окремих промислових фірм поглинаються великими концернами та монополіями, а умови праці стали важливим фактором вибору місця роботи, існує необхідність в покращенні цих умов, зростанні комфортності, утворенні особистого стилю, обличчя будь-якої фірми-виробника. Внутрішня політика країни спрямована на підтримку вітчизняного виробника, розвиток місцевої промисловості. Серед останніх державних постанов відповідною є постанова Кабміну України «Про оптимізацію систем центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442, де йдеться, в тому числі, про утворення «...Державної служби України з питань праці і реалізації державної політики у сфері гігієни праці».

Актуальність дослідження полягає в систематизації численних факторів, які забезпечують гідні умови праці, її безпеку засобами дизайну та сприяють підвищенню ефективності виробництва завдяки естетичним якостям інтер'єрів. Визначення певної системи розвитку дизайну промислового середовища дасть змогу не тільки зрозуміти сьогоднішній стан в цій галузі дизайну, але й прогнозувати його подальші тенденції, сприятиме успішному вирішенню практичних завдань із розробки дизайну виробничого інтер'єру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами реалізується в тому, що ця робота розвиває дослідження стильових тенденцій у формуванні предметно-просторового середовища, які ведуться на факультеті «Дизайн середовища» ХДАДМ. Дослідження проведено у відповідності з постановою Кабінету Міністрів України «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх

досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфери» від 20 січня 1997 р. № 37. Наукова робота виконана відповідно до держбюджетної тематики ХДАДМ: «Формування і розвиток парадигми екологічного дизайну» (реєстраційний №0111U003934). Тема дослідження відповідає тематичній спрямованості науково-дослідницької роботи кафедри дизайну інтер'єру ХДАДМ: «Формування парадигми дизайну середовища: витоки, сучасний стан та тенденції розвитку». Значною мірою дослідження відповідає Проекту Концепції переходу України до сталого (збалансованого) розвитку, яку було розроблено у 2006 році НАН України, у відповідності з розпорядженням Президії НАН України № 355 від 02.06.2006 р.

Мета дослідження полягає у розкритті змісту дизайнерських підходів і систематизації засобів формування виробничих інтер'єрів та визначенні тенденцій подальшого їх розвитку. Реалізація мети досягається рішенням наступних завдань:

- провести аналіз і систематизацію науково-дослідницьких джерел, присвячених даній проблемі, з'ясувати ступінь вивченості предмету дослідження;

- розглянути виробничі інтер'єри в їх історичному розвитку, визначити особливості та закономірності зміни дизайн-засобів, що були використані в організації виробничого середовища в різні історичні періоди;

- виокремити загальні принципи формування виробничого середовища засобами дизайну та класифікувати дизайн-засоби, на яких вони будуються;

- проаналізувати виробничі інтер'єри сучасних промислових об'єктів різного рівня і напряму в аспекті використання дизайн-засобів та виокремлення дизайнерських підходів у промисловому середовищі;

- визначити на основі моніторингу та кваліметричного аналізу розглянутих інтер'єрів рівень їх комфортності з позиції естетичних можливостей дизайну;

- виявити сучасні підходи та прийоми середовищного дизайну, які використовуються для створення комфортного та функціонального промислового інтер'єру;

- запропонувати методику обрання подальших напрямків діяльності дизайнерів на основі прогностичної моделі й показника комфортності.

Об'єкт дослідження: виробничі інтер'єри промислових підприємств.

Предмет дослідження: вплив дизайнерських підходів та прийомів на формування виробничого середовища.

Методи дослідження В основі даного дослідження лежить, насамперед, системний підхід. Він вимагає сукупності таких методів, як: інтегративний аналіз існуючої наукової літератури, розгляд формування виробничого середовища в процесі історичного розвитку промисловості, збирання статистичних даних, які б характеризували людський фактор, синтез і систематизація зібраного практичного і теоретичного матеріалу та практична апробація. Значна частина роботи представляє формально-композиційний

мистецтвознавчий аналіз сучасних виробничих приміщень. Результати анкетування підсумовано методом статистичної обробки і методом експертних оцінок та систематизовано у вигляді таблиць. Для візуалізації деяких результатів дослідження було застосовано графічно-аналітичний метод.

Наукова новизна полягає в тому, що в дисертації

вперше виокремлено такі підходи у формуванні промислових інтер'єрів, як технократичний та ергономічний; визначено сучасний комплексний дизайнерський підхід, як такий, що містить інформаційно-технологічну, екологічну та художньо-образну складові; розкрито їх сутність і зміст та потенціальні можливості їх використання у сучасній дизайнерській практиці;

удосконалено методику моніторингу діючих підприємств, на цій основі розроблено математичну модель відносної оцінки комфортності виробничого середовища; удосконалено систематизацію дизайн-засобів формування виробничого середовища;

отримали подальший розвиток розкриття закономірностей організації промислового інтер'єру та загальні рекомендації їх використання для рішення дизайну інтер'єрів різних галузей промисловості.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні та систематизації сучасних наукових знань про організацію виробничого середовища засобами дизайну, їх використанні як навчально-методичної бази для лекцій і спецкурсів з проектування виробничих інтер'єрів під час підготовки архітекторів і дизайнерів предметно-просторового середовища; у створенні дизайн-проектів цехів та кімнат відпочинку для реальних сучасних промислових підприємств України під час навчального (курсний проект 3 курсу ДІ, ХДАДМ) і реального проектування (проект реконструкції інтер'єрів приватного промислового підприємства ПРИЛАТ, проект рішення інтер'єрів приватного цеху з виробництва перлиту в смт Есхар), а також у можливості використання їх у проектній діяльності архітекторів і дизайнерів. Це підтверджене актами впровадження положень дисертації.

Особистий внесок здобувача. У чотирьох статтях, що написані у співавторстві, основні наукові положення розроблені автором особисто, а саме: у статті [1] (за переліком опублікованих праць в авторефераті) автором проаналізовано сучасний стан промислових інтер'єрів України з позицій дизайну; у статті [4] розглянуті сучасні інноваційні будівельні матеріали та конструкції; у статті [5] розглянуті сучасні тенденції використання обробних керамічних матеріалів у виробничих інтер'єрах; у статті [9] – вперше визначені елементи ІТ як один з факторів дизайнерського рішення виробничих приміщень.

Апробація роботи. Основні положення і висновки дисертації викладалися в доповідях на конференціях (були опубліковані тези доповідей на 16 конференціях, з яких 5 – міжнародних (3 зарубіжних): щорічних конференціях професорсько-викладацького складу Харківської державної академії дизайну і мистецтв у 2007-2014 рр., наукових і науково-практичних

конференціях: ІХ електронній науковій конференції, Харків, ХДАДМ, 2007 р. «Современная роль дизайнера в решении интерьеров промышленных предприятий»; X науковій конференції молодих науковців, докторантів, аспірантів, магістрантів, студентів, Харків, ХДАДМ, 2009 р. «Особенности промышленного интерьера в Украине в условиях процесса глобализации дизайна среды»; науковій конференції «Дизайн-форум» Харків, ХДАДМ, 2009 р. «Дизайн интерьеров Харьковского Тракторного завода – типовый пример организации внутреннего производственного пространства предприятий важкого машинобудування в Україні»; Всеукраїнській науково-практичній конференції 2010 р. «Дизайн-засоби організації сучасного виробничого середовища», Харків, ХДАДМ; Всеукраїнській науково-практичній конференції за підсумками роботи у 2010-2011 н. р. «Композиція як основа підготовки дизайнерів в навчальному процесі ХДАДМ», Харків, ХДАДМ; Міжнародній науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу і молодих учених в рамках VI Міжнародного форуму «Дизайн-освіта», Харків, 2011 р. «Екологічний напрямок в дизайні промислового середовища»; Четвертій міжнародній науково-творчій конференції 2010 р. «Дизайнерські засоби формування комфортного виробничого середовища», Київ, НАКККіМ; Международной научно-практической конференции «Предопределяя Будущее: Дизайн В Поликультурном Пространстве Современности», Курск, 2010 г. «Дизайн-средства организации комфортной производственной среды в учебном процессе ХГАДИ»; Международной научно-практической конференции «Устойчивая архитектура – в современном высшем образовании», Москва, 2011г. «Экодизайн как элемент концепции устойчивой архитектуры в учебном процессе ХГАДИ»; УІІ Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічні, правові та соціально-гуманітарні процеси в Україні: теорія, методологія, практика», Полтава, 2011, 2012 рр. «Трансформація дизайну виробничого середовища відповідно еволюції промислових підприємств у ХХ сторіччі», «Художня образність як фактор підвищення комфортності виробничого середовища».»; Міжнародній конференції «XLIX and L International Research and Practice Conferences and I stage of the Research Analytics Championships in technical sciences, architecture and construction; Earth and Space sciences», London, 2013 «Элементы информационных технологий как средства дизайна в интерьерах промышленных предприятий»; Міжнародній науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу і молодих учених в рамках VII Міжнародного форуму «Дизайн-освіта 2013», Харків, ХДАДМ, 2013 р.; «Дизайнерські прийоми та підходи у формуванні виробничого середовища» ХХІХ-й Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал світової науки - ХХІ сторіччя», Запоріжжя, 2014 р. «Сучасні промислові підприємства Харкова в контексті світової індустріальної архітектури».

Теоретичні рекомендації роботи були використані здобувачем під час керівництва курсовим і дипломним проектуванням на факультеті «Дизайн

середовища» ХДАДМ протягом 2007-2015 рр. Також окремі результати роботи впроваджені у проектну практику автора.

Публікації. Основні наукові положення дисертації опубліковані в 12 наукових публікаціях, із них 6 – у фахових виданнях, що входять у перелік МОН України, 5 – в інших вітчизняних наукових виданнях, 1 стаття – у науковому періодичному виданні іншої держави, 8 тез доповідей – у збірках матеріалів конференцій.

Структура дисертації обумовлена логікою дослідження, його метою та завданнями і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків (таблиць, ілюстрацій, актів впровадження). Загальний обсяг роботи становить 193 с. тексту, в тому числі, основний текст 173 с., у списку використаних джерел 219 позицій, додатки – 106 с. Робота містить 8 таблиць, 80 сторінок ілюстрацій (126 позицій).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, виявлено проблему дизайну виробничих інтер'єрів в Україні, а також сформульовано мету і завдання роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано новизну і практичну цінність отриманих результатів, надано відомості про апробацію основних результатів і структуру роботи.

У РОЗДІЛІ 1 «Сучасний стан науково-теоретичної бази з проблем формування промислового інтер'єру» розкрито стан вивченості проблеми виробничого інтер'єру в науковій теорії, розглянуті вітчизняні та зарубіжні дослідження в галузі промислового середовища, сучасні тенденції розвитку досліджень виробничого інтер'єру.

У підрозділі 1.1. «Вітчизняні та зарубіжні дослідження в галузі формування промислового середовища» літературні та електронні джерела було систематизовано відповідно тематиці таким чином:

- загальноекономічні питання для обґрунтування актуальності теми;
- промислові об'єкти як архітектурні споруди;
- теорія промислового інтер'єру;
- загальні питання дизайну середовища;
- комерційно-інформаційна та економічна функція дизайну;
- ергономічні аспекти дизайну середовища;
- загальнокомпозиційні питання;
- екологічні питання в дизайні середовища;
- ілюстративні джерела;
- оздоблювальні матеріали та художньо-естетичні елементи в промисловому середовищі;
- методи аналітичних досліджень та математичні розрахунки.

Встановлено, що більшість джерел, які розглядають промислові об'єкти, звертають увагу на зовнішній вигляд споруд, їх конструктивні особливості (Л. Серк, А. Фісенко, С. Демидов, О. Хрустальов, В. Бархін, І. Беретнев, О. Лейбфрейд, Н. Кім, Б. Скоров). Невелика кількість дослідників надають коротенькі відомості про інтер'єрні елементи, та стосується це промисловості початку 20 сторіччя (М. Гільван, М. Ретсш, Е. Гольдзамт, П. Тржесік, В. Гофман).

Деякі автори вивчають архітектуру інтер'єрів докладніше, розглядаючи один-два або декілька факторів, що впливають на організацію виробничого простору, питання екології та ергономіки в інтер'єрах (В. Раннев, Є. Агапова, А. Єфимов, Є. Лазарева, В. Шимко, Г. Завіновська, М. Александров, О. Орлова, В. Медведєв, Д. Кошкін).

Частина джерел мають загальнохудожнє наукове значення, стосуються питань дизайну або художньо-естетичних аспектів культури (О. Німеєр, А. Іконников, О. Боднар, Т. Бистрова, Л. Грегорі, В. Даниленко, В. Сидоренко, В. Михайленко, В. Тімохін, М. Яковлєв).

У сучасній світовій практиці дизайну промислових приміщень приділяється значна увага при будівництві та ремонті виробничих цехів. Подібна увага до дизайну промислових приміщень пояснюється не тільки і не стільки бажанням забезпечити сучасний естетичний вигляд підприємства, скільки прагненням підвищити ефективність праці співробітників, що працюють в цих приміщеннях. Так, ряд авторів відзначають, що правильний підбір колірної гами є важливим елементом комфортності, підкреслюють важливість забезпечення гарного освітлення і звукового клімату. Результати цих досліджень широко застосовуються у світовому досвіді оформлення промислових приміщень.

Найглибшими дослідженнями в галузі, що розглядається, можна вважати монографії Д. Хенеган та Д. Вудсон, В. Блохіна, І. Терзяна, І. Костова. В цих докладно обґрунтованих роботах подана велика кількість об'єктивних технологічних та інженерних факторів, які впливають на промислові інтер'єри. Але усі ці дослідження було зроблено ще у 80–х роках минулого сторіччя, що вимагає їх поширення та доповнення сучасними відомостями.

Сучасні дисертаційні дослідження здебільшого спрямовані на медичні або економічні аспекти виробничого середовища. Такі, наприклад, як дослідження В. Беккер, Т. Зуєвої в галузі гігієнічної гуманізації виробничого середовища, що дозволяє ранжувати підприємства будь-якого профілю за ступенем гуманізації виробництва, з метою збереження та зміцнення здоров'я персоналу підприємств, порівнювати умови праці на підприємствах, в різних галузях, визначати пріоритетні напрямки проведення заходів щодо оздоровлення умов праці, зниження виробничого травматизму та професійної захворюваності.

Багато літературних та інтернет-джерел безпосередньо не стосуються теми даної роботи, але містять відомості щодо особливостей промислових споруд, деяких ергономічних, психологічних аспектів, елементів декору або

будівельно-оздоблювальних матеріалів, сучасних інженерних технологій, які дають можливість впливати на мікроклімат виробничих приміщень (М. Аграновська, К. Бессонов, Ю. Васильєв, Н. Давидова, Л. Жоголь, А. Козенко, Ю. Козловський, В. Константинов, Б. Крижановський, О. Пономарьова).

Джерельною базою дослідження також стали фотоматеріали та відомості з музейних експозицій Харківського заводу ім. Малишева, Харківського Турбінного заводу, Харківського Авіаційного заводу, авторські особисті фотографії промінтер'єрів, матеріали опитування робітників підприємств.

На основі докладного аналізу наукових джерел зроблено висновок, що обрана тема вивчалась дослідниками лише вибірково, здебільшого в галузі архітектури промислових споруд, дослідження архітектури інтер'єрів досить застарілі; дизайн-засоби організації виробничих інтер'єрів, визначення ступеня їх комфортності та тенденції подальшого розвитку не розглядалися в науковій літературі, потребують дослідження і становлять коло нерозв'язаних питань.

У підрозділі 1.2. «*Місце підприємств Харківщини в загальному контексті розвитку вітчизняної промисловості*» доводиться доцільність проведення даного дослідження на прикладі харківських підприємств. Стисло наводиться історія становлення промисловості Харкова в загальноісторичному контексті. Встановлено, що можна розглянути поставлену проблему для харківської промисловості, як частку загальнодержавної ситуації в сучасній індустрії. У зв'язку з цим наведені методики дослідження проблем виробничого інтер'єра харківськими науковцями, на базі яких будувалося дане дослідження, надається таблиця «Етапи історії промислової архітектури», в якій автор, продовжуючи початі попередниками (В. Константиновим, В. Бондаренко, В. Івановим) дослідження, вводить додаткові сучасні елементи.

У підрозділі 1.3. «*Понятійний апарат та методи дослідження*» уточнюються основні використані в дослідженні загальновідомі поняття («виробниче середовище», «композиційні принципи», «дизайнерські прийоми») та запропоновано ввести або поглибити деякі нові терміни, такі, як: «дизайн-засоби», «дизайнерські підходи».

Докладно розглянуто методи дослідження, підпорядковані системному підходу. *Аналітичний огляд літератури* виконувався з використанням як електронних, так і традиційних паперових джерел. Крім того, було застосовано *порівняльний аналіз в історичному контексті*, що дало змогу розглянути промислові інтер'єри підприємств в їх історичному розвитку. Більша частина інформації щодо діючого виробничого середовища була отримана *методом моніторингу*, до засобів якого можна віднести особисте вивчення історичних фотографій та документів, цілеспрямоване спостереження та натурне обстеження виробничих приміщень, яке дозволяє оперативно отримувати інформацію; а також метод письмового анкетування робітників підприємств, що дозволило визначити як їх відношення до різноманітних факторів рішення інтер'єрів, так і безпосередній вплив цих факторів на результативність праці. Результати анкетування узагальнювалися *методом статистичної обробки та методом*

експертних оцінок і систематизувалися в таблиці.

Якісна оцінка параметрів комфортності архітектурного простору визначалась *методом математичного моделювання*, використаним автором для складання математичної моделі комфортності інтер'єрів. При цьому кількісні показники встановлювалися з використанням основного методу *кваліметрії – методу експертних оцінок*. Значна частина роботи представляє *формально-композиційний мистецтвознавчий аналіз* сучасних виробничих приміщень. Кожен інтер'єр розглядається з позицій дизайну, вилучаючи окремі елементи композиційно-колірного рішення та визначаючи їх вплив на комфортність умов праці. З того ж боку розглядаються шкідливі фактори виробництва, які можливо пом'якшити засобами дизайну. *Систематизація* зібраного матеріалу відбувалася за кількома напрямками. Так, історичні відомості було оформлено у вигляді *таблиць та схем*, які відображають тенденції зростання кількості дизайн-засобів, їх якісні зміни. Систематизовано різноманітні характеристики виробничого простору – загальні принципи його організації, об'єктивні та суб'єктивні фактори проектування виробничих інтер'єрів.

Для візуалізації результатів дослідження було застосовано *графічно-аналітичний метод*. Орієнтовні графіки комфортності інтер'єрів для підприємств легкої, харчової, деревообробної та хімічної промисловості, машинобудування та сталеливарного виробництва представлені на діаграмах в додатках. В роботі пропонується *систематизація та прогностична модель* формоутворення промислових інтер'єрів засобами сучасного дизайну.

У РОЗДІЛІ 2 «Формування інтер'єрів промислових підприємств засобами дизайну» розглядається еволюція виробничого середовища в процесі історичного розвитку, класифікуються основні композиційні принципи утворення внутрішнього середовища, систематизовано дизайн-фактори їх забезпечення у виробничому інтер'єрі та проведено формально-композиційний аналіз інтер'єрів багатьох діючих на сьогодні промислових підприємств.

У *підрозділі 2.1. «Історичні витoki особливостей дизайну виробничого середовища»* відтворено відповідності між стилістикою громадської та житлової архітектури, засобами виробництва і особливостями промислових споруд. Відображено зв'язок між архітектурою, розвитком науки та дизайном виробничих інтер'єрів. Побудовано схему зростання кількості дизайн-засобів в рішенні інтер'єрів виробництва, яка відтворює стадії появи і використання різноманітних засобів дизайну та наукових досягнень в створенні нових елементів технологічного обладнання, інженерно-побутових приладів і опорядження в процесі історичного розвитку промисловості (схема 1).

У *підрозділі 2.2. «Типи дизайн-засобів організації промислових інтер'єрів та композиційні принципи утворення внутрішнього виробничого середовища»* складено таблицю елементів, що забезпечують комфортні умови праці на виробництві. Систематизовано чинники, які впливають на створення виробничого середовища, введено поняття постійних (об'єктивних) та змінних (суб'єктивних) дизайн-засобів, їх розподілено за типами. До постійних

факторів, які впливають на формування виробничих приміщень незалежно від смаків дизайнерів, але об'єктивно необхідні за технологічними умовами, віднесено такі типи інженерного обладнання, як: прилади опалення, кондиціонування повітря, елементи освітлення та акустичного захисту, спеціальні обробчі матеріали, тощо. До змінних засобів віднесено наступні типи елементів: тектонічно-композиційні особливості простору, які виявляються за допомогою метрично-ритмічних закономірностей, виділення композиційних домінант, колірне рішення, наявність зон озеленення та релаксації, брендів ознаки. Ці елементи залежать від суб'єктивного рішення дизайнерів, і можуть значно відрізнятись. Окремим типом виділено ергономічні чинники простору. Причому, візуально визначається рівновага між інженерно-технологічними і конструктивними факторами, що впливають на побудову інтер'єру, та суб'єктивними, залежними від рішень дизайнерів, засобами композиційно-художніми, які відіграють не менш важливу роль в організації інтер'єрного простору. Далі розглядаються композиційні принципи утворення внутрішнього середовища та дизайн-фактори їх забезпечення у виробничому інтер'єрі; встановлено, що в дизайні виробничого середовища, як і в будь-якому архітектурно-художньому об'єкті, повинні діяти загальні композиційні принципи, як-то: доцільність, врівноваженість, відповідність форми змісту та загальна органічність рішення.

У підрозділі 2.3. «*Особливості дизайнерських рішень виробничих інтер'єрів промислових підприємств відповідно галузям промисловості (вітчизняний та зарубіжний досвід)*» докладно аналізуються з позицій дизайну інтер'єри існуючих виробничих приміщень; при цьому розглядаються як позитивні, так і негативні приклади дизайнерських рішень. Проаналізовано більш 70 виробничих приміщень різних галузей промисловості. Аналіз кожного наведеного інтер'єру побудований на виявленні композиційних особливостей архітектурно-конструктивної основи приміщення, розташування технологічного обладнання, визначенні специфіки колірного рішення, наявності елементів забезпечення санітарно-гігієнічних вимог та їх відповідності загальному рішенню, а також на виділенні елементів, які забезпечуються художньо-образним задумом дизайнера, утворюючи стиль, особисте обличчя фірми, її неповторність. В аналіз введено також наявність елементів екодизайну – природних матеріалів, формоутворюючих мотивів та загального зв'язку із навколишнім середовищем. Обстеження промислових підприємств різного рівня і напряму на предмет використання дизайн-засобів організації виробничих інтер'єрів показало, що для рішення виробничих інтер'єрів використовуються одні й ті самі дизайн-засоби та прийоми, більшість рішень сучасного виробничого простору в Україні потребує покращення в напрямку образно-художнього та екологічного пошуку.

У підрозділі 2.4. «*Технократичний та ергономічний підходи у формуванні виробничого середовища*», на підставі попередніх підрозділів, виокремлено дизайнерські прийоми, що різняться в залежності від науково-технічного та

соціального рівня суспільства. Визначено основні дизайнерські підходи, які зумовлюють використання певних засобів та прийомів середовищного дизайну. *Технократичний підхід* – використання сучасних (для свого часу) технологій та прості прямолінійні формоутворення, перенасиченість простору обладнанням, відсутність рекреаційних зон, художньо-образного рішення. Намагання «вижати» з техніки максимальний прибуток ніяким чином не враховувало зручність та комфортність для робітників, не зважало на шкідливі чинники виробництва. Такий підхід був характерним для більшості промислових підприємств періоду становлення промисловості на початку ХХ сторіччя. Для другої половини ХХ сторіччя в промисловому середовищі (на теренах країн колишнього соціалістичного суспільства) характерний гуманістичний підхід, побудований на поєднанні використання сучасних для того періоду науково-технічних знань, технологій та матеріалів, спрямований на покращення умов праці, «гуманізацію» виробничих процесів. Для нього також характерні прості прямокутні формоутворення, проте велика увага приділяється зручності та функціональності, колірному рішенню, наявності зон або кімнат відпочинку, озелененню в інтер'єрі. Капіталістичне суспільство цього періоду, зорієнтоване на максимальне досягнення прибутку, розвиває рекламний дизайн, спрямовує усі зусилля на підвищення ефективності технологічних процесів за рахунок раціонального використання виробничих приміщень. В цей час в теорії дизайну вводиться поняття ергономіки, відповідності технологічного обладнання максимальному робочому комфорту. Те саме можна віднести до більшості підприємств пострадянського простору. Отже, з'являється функціональний *Ергономічний підхід* – такий підхід до організації виробничого простору, в якому всі складові підпорядковані функції, технологічному процесу, але частково враховуються гігієнічні умови праці, зручність обладнання. Окремі риси цих підходів можна побачити на багатьох сучасних діючих підприємствах, та на сьогодні вони не можуть повністю забезпечити кінцевого результату – підвищення комфортності умов праці.

У РОЗДІЛІ 3 «Новітні дизайнерські підходи у вирішенні виробничих інтер'єрів» розглянуто екологічний напрямок в дизайні промислового середовища та елементи ІТ-технологій, наведено дані моніторингового обстеження діючих промислових підприємств на предмет комфортних умов праці, на основі яких побудовано математичну модель та графіки комфортності інтер'єрів різних галузей промисловості. Виокремлено сучасні прийоми та підходи в дизайні виробничих приміщень. Запропоновано можливу прогностичну модель формоутворення виробничого середовища.

У підрозділі 3.1. «Екологічний напрямок в дизайні промислового середовища» розглядається необхідність затвердження та практичного впровадження принципів збалансованого розвитку в дизайнерських рішеннях виробничих інтер'єрів. Україна продовжує сприймати концепцію сталого розвитку як основну парадигму розвитку людства у ХХІ столітті та підтверджує свою прихильність екологічним принципам. На сьогодні метою екодизайну в

промисловості є конструювання систем, що мають зв'язки саморегуляції, які виключають порушення рівноваги. Виробниче середовище має містити: екологічно-нешкідливу технологію; ергономічне робоче місце; зони відпочинку; композиційне та колірне рішення огорожувальних конструкцій і обладнання з урахуванням виду діяльності; «чисті» матеріали та зв'язок з природним зовнішнім оточенням. Саме ці екологічні тенденції в дизайні виробничих інтер'єрів мають розвиватись за будь-яких обставин.

У підрозділі 3.2. «Елементи IT-технологій як сучасна тенденція розвитку виробничого інтер'єру» розглянуто інформаційні технології (IT), які сьогодні стають необхідним атрибутом сучасного виробничого середовища, приймаючи на себе роль композиційних акцентів, виконуючи комунікаційно-інформаційну функцію. Відзначено, що у майбутньому роль IT буде зростати, завдяки чому полегшиться орієнтація та сприйняття інформації у виробничому просторі, при цьому вигляд виробничих інтер'єрів набуде схожих рис, незалежно від галузей промисловості.

У підрозділі 3.3. «Моніторинговий аналіз комплексного значення дизайн-засобів у досягненні комфортних умов праці на виробництві» наведено вибірковий аналіз комплексного значення різноманітних чинників забезпечення комфортності інтер'єру з позиції робітників промислових підприємств. Аналіз виконано на основі анкетування робітників дванадцяти промислових об'єктів Харкова та області. Анкетування проводилось на Харківському котельно-механічному заводі, у збірковому та механічному цехах Харківського тракторного заводу, у збірковому цеху Харківського заводу «Турбоатом», Харківському заводі металоконструкцій ім. Фрунзе, в Харківському трамвайно-тролейбусному депо №2, ЖБК «Слобожанський», Чугуївському комбінаті з виробництва перлиту, Харківській фабриці театрального реквізиту, книжковій фабриці ім. Фрунзе, Покровському борошняному комбінаті та приватному шкіряно-ремінному виробництві. Загальна кількість оброблених анкет – 1570 примірників. Проведене опитування робітників обстежуваних підприємств показало, що, відповідно наведеним категоріям, для робітників, які зайняті важкою працею, важлива наявність необхідних санітарно-гігієнічних умов, зручного шляху на роботу, оптимальних ергономічних показників обладнання. Але, при наявності усіх перелічених факторів, робітники визнають важливість усіх, на перший погляд, другорядних елементів. Робітники модернізованих сучасних підприємств, навіть важких категорій праці, також визнають естетичні фактори як важливі при обранні місця роботи. Статистична обробка анкетних даних дозволила отримати кількісні відносні показники значущості певних дизайн-факторів. Кваліметричний аналіз, заснований на методі експертних оцінок, дав коефіцієнти економічного забезпечення комфортності. Таким чином було побудовано математичну модель виробничого середовища. Порівняти візуально комфортність обраних інтер'єрів можливо за допомогою графіків, які відповідають наведеним формулам. На основі наведених схем та загального опитування можна запропонувати деякі шляхи поліпшення середовища, що

розглядалося, досягти підвищення рівня комфортності обраних об'єктів. Формули, за якими розраховувались показники та будувались графіки, наведено в даному розділі роботи.

У підрозділі 3.4. «Екологічна, інформаційно-технологічна та художньо-образна складові дизайнерського підходу у формуванні сучасного виробничого середовища» виокремлено сучасні прийоми формування виробничого середовища, якими користуються дизайнери під час створення інтер'єру цеху. До них, насамперед, відносяться: *функціональне зонування простору; корегування візуальних характеристик простору кольором; посилення зв'язку із зовнішнім середовищем; брендінг виробничого середовища та інші.*

Використання певної сукупності прийомів та засобів дизайну визначається дизайнерським підходом у формуванні виробничого середовища.

Отже, обрання тих чи інших прийомів обґрунтоване такими сучасними напрямами в дизайні виробничого середовища:

Екологічний – використання екологічно чистих матеріалів та технологій (замкнений цикл виробництва), обов'язковий зв'язок з природним зовнішнім середовищем; формоутворення біонічного характеру, комфортний мікроклімат, рекреаційні зони.

Інформаційно-технологічний – насиченість простору ІТ-елементами, які, з одного боку, забезпечують повний контроль технологічного процесу, надають постійну динамічну інформацію про його параметри, а з іншого – перетворюються на композиційні елементи простору. Забезпечуючи на сучасному рівні максимальну функціональну зручність, таке середовище, однак, не надає комфорту психологічного, естетичного.

В останні роки до них долучається ще одна складова – *художньо-образна.*

В цілому для будь-якого підприємства ці складові можна поєднати в один комплексний універсальний підхід, спрямований на максимальне збільшення ефективності виробництва за рахунок покращення умов праці. Побутове середовище, а також мережа інших соціальних об'єктів, як-то: поліклініки та лікарні, санаторії та будинки відпочинку, що відносяться до власності певного підприємства, переводять дизайн з суто естетичної площини в площину соціальну. Через окремого індивідуума, робітника, на підвищення працездатності якого спрямовані дизайнерські прийоми, дизайн впливає на соціум в цілому, затверджуючи позиції даного підприємства в соціальній мережі. Такий підхід можна охарактеризувати, як *комплексний дизайнерський* – тобто, такий підхід у формуванні виробничого та допоміжного середовища, при якому дії дизайнера спрямовані на задоволення естетичних потреб робітників, забезпечення умов їхнього відпочинку та відновлення фізично-психологічного стану в спеціальних рекреаційних зонах. Створення комфортних умов праці призводить до підвищення загальної ефективності даного підприємства, підняття його рейтингу в колі підприємств обраної галузі. Дизайн стає економічно ефективним, забезпечує рекламну, інформаційно-комунікативну функцію бренду, виходить на перший план у справі формування виробничого

середовища промислових об'єктів.

На сьогодні *комплексний дизайнерський підхід* полягає в поєднанні попередніх виокремлених підходів на принципах *sustainable development* – суспільства сталого розвитку, а саме: безвідходний замкнений цикл виробництва з наявністю очисних споруд; використання інноваційних екологічних матеріалів і ІТ-технологій. Обов'язковими елементами сучасного підходу мають стати ергономічність, екологічність та естетична спрямованість рішення виробничого простору (зв'язок із зовнішнім середовищем, рекреаційні зони, кімнати відпочинку; біонічні м'які та функціональні формоутворення; екологія кольору – колірний комфорт), образність, наявність авторських художніх інсталяцій, відображення особливостей бренду.

Запропоновані системна класифікація та прогностична модель формування промислових інтер'єрів засобами дизайну. Відтворено зв'язок між технологічними, композиційними і колірними особливостями виробничого середовища, в залежності від історичного періоду та виду підприємства, що представлено схематично у візуальній моделі внутрішнього простору куба. Таке поглиблене розуміння дизайну як складної багаторівневої динамічної системи дозволяє також уявити перспективи розвитку дизайну виробничих приміщень. Основними перспективними напрямками розвитку виробничого середовища є такі, як: досягнення повного колірного зорового комфорту, екологізація технологій і матеріалів, введення ІТ-технологій як композиційних елементів середовища, мобільність, можливість швидкої трансформації простору, удосконалення художньої виразності інтер'єрів.

ВИСНОВКИ

В роботі розкрито принципи формоутворення виробничого інтер'єру, – як загальні, так і характерні тільки для промислових споруд; виявлено дизайнерські особливості промислового інтер'єру, визначено сучасні прийоми і підходи у формуванні виробничих інтер'єрів та розглянуто тенденції подальшого їх розвитку.

Основні наукові результати відображено в таких положеннях:

1. На основі комплексного інтегративного аналізу існуючої наукової літератури і попередньої систематизації науково-дослідницьких джерел, присвячених даній проблемі, виявлено, що організації виробничого середовища приділяється частково увага науковців, але промисловий інтер'єр розглядається в них обмежено, з якогось одного боку (історичного, економічного, ергономічного), або більш комплексно, але тільки для одного, окремо взятого підприємства. Інтер'єри саме виробничих приміщень вивчені більш докладно кількома вченими з позицій архітектури, без урахування більшості дизайнерських факторів. Дизайн-засоби організації виробничих інтер'єрів, визначення ступеня комфортності інтер'єрів з боку дизайну, сучасні дизайнерські прийоми, підходи та тенденції подальшого розвитку не

розглядалися в науковій літературі, потребують дослідження і становлять коло нерозв'язаних питань.

2. В результаті розгляду виробничих інтер'єрів у контексті історичного розвитку промисловості визначені особливості промислового інтер'єру різних часів. Встановлено, що кількість дизайн-засобів зростала в процесі підвищення науково-технічного рівня виробництва. Для рішення виробничих інтер'єрів різних галузей промисловості використовуються одні й ті самі дизайн-засоби організації, як загальні (метр, ритм, співвідлеглість форм, колірно-тональні відносини), так і характерні саме для виробничих інтер'єрів (специфічне освітлення, функціональне зонування, сигнальні кольори, та інші). Динаміка змін кількості дизайн-засобів, що використовуються в організації виробничого середовища в різні історичні періоди, наведена на Рис.1. Трансформація вітчизняного виробничого середовища відповідно до історичного розвитку є поступовою еволюцією дизайну промислових інтер'єрів – від активно технократичного, антиекологічного до гуманістично спрямованого екологічного виробничого середовища сьогодення.

3. В процесі виокремлення загальних принципів формування виробничого середовища засобами дизайну встановлено, що в дизайні виробничого середовища, як і будь-якого архітектурно-художнього об'єкта, виражені загальні композиційні принципи, як-то: доцільність, врівноваженість, відповідність форми змісту та загальна органічність рішення. Подальше розкриття закономірностей організації промислового інтер'єру дозволило класифікувати за типами дизайн-засоби формування виробничого середовища. Дизайн інтер'єру, як галузь, що лежить на межі архітектури, техніки та естетики, є системним об'єктом, який уособлює собою єдність функціонального призначення, обробних матеріалів, сучасних технологій, форми та змісту і може розглядатись лише у взаємозв'язку з усім комплексом явищ єдиного внутрішнього середовища. Загальнодизайнерські принципи спираються, в свою чергу, на існуючі композиційні засоби організації простору, які візуально виражені в промислових інтер'єрах через архітектурні та технологічні елементи.

4. На основі формально-композиційного аналізу інтер'єрів сучасних промислових об'єктів виявлено дизайнерські прийоми використання різноманітних дизайн-засобів. Встановлено, що рівень науково-технічного розвитку суспільства, його соціальний устрій визначають підхід до формування виробничого середовища. В процесі історичного розвитку промисловості можна виділити такі основні підходи, як технократичний, підпорядкований кількісним показникам основного технологічного обладнання, та ергономічний, зорієнтований на досягнення робітничого комфорту за рахунок ергономічності обладнання, характерні для певних історичних періодів. Окремі риси цих підходів можна побачити в багатьох сучасних діючих підприємствах, та на сьогодні вони не можуть повністю забезпечити кінцевого результату – підвищення комфортності умов праці.

5. Дані моніторингового обстеження сучасних вітчизняних промислових підприємств різного рівня і напряму в аспекті використання дизайн-засобів у організації виробничих інтер'єрів дали можливість проведення кваліметричного аналізу розглянутих інтер'єрів, складання математичної моделі визначення рівню їх комфортності з позиції естетичних можливостей дизайну в процесі подальшої організації виробничого середовища. Такий показник є відносним і дозволяє прогнозування ефективності подальших напрямків діяльності дизайнерів при розробці проектів інтер'єрів промислових підприємств. Можна умовно розрахувати відносні показники комфортності та економічності комфортності для різних конкретних підприємств і на основі цих розрахунків побудувати графічні моделі будь-якого виробничого середовища.

6. На основі розгляду сучасних підходів та прийомів середовищного дизайну, які використовуються для створення комфортного та функціонального промислового інтер'єру, виокремлено екологічну, інформаційно-технологічну та художньо-образну складові у сучасному дизайнерському підході. Рекомендований комплексний підхід ґрунтується на принципах сталого розвитку, застосуванні ІТ-технологій як інформаційно-комунікаційних елементів інтер'єрів, ергономічності, екологічності та гуманістичній спрямованості простору. Його невід'ємні якості: відкритість, наявність рекреацій, колірний комфорт, образність, присутність авторських художніх інсталяцій, відображення особливостей бренду. Такий підхід пропонується визначити як *комплексний дизайнерський* – тобто, такий підхід у формуванні виробничого та допоміжного середовища, при якому створення комфортних умов праці за рахунок дизайнерських засобів призводить до підвищення загальної ефективності даного підприємства, підняття його рейтингу в колі підприємств обраної галузі через поліпшення естетичних якостей. Комплексність, багатооб'єктність дослідження проявляється як єдність цілей, завдань, методів і прийомів дизайнерського впливу на формування виробничого середовища.

7. Запропонована системна прогностична модель виробничого середовища візуально дає уявлення про трансформації, що відбулися в промислових об'єктах в галузі дизайну інтер'єрів в історичному контексті, обґрунтовує тенденції подальшого їх розвитку. Передбачення на основі прогностичної моделі подальших напрямків діяльності дизайнерів при розробці проектів інтер'єрів промислових підприємств дасть можливість отримати максимально комфортне та функціональне середовище. Його характерними рисами мають стати мобільність та багатофункціональність простору, екологічність, естетична привабливість та відповідність бренду даної фірми. Комплексний дизайнерський підхід дозволив розробити узагальнені рекомендації з проектування виробничого середовища різних галузей промисловості, які стосуються використання у розробці виробничих інтер'єрів тих чи інших оздоблювальних матеріалів, сучасних технологій та естетичних складових, в залежності від умов праці, наявності шкідливих чинників

виробництва та перспектив розвитку. Запропонований підхід підкріплено практичною апробацією при виконанні проектів інтер'єрів виробничого середовища у реальному та навчальному проектуванні, публікаціями у матеріалах конференцій та наукових статтях.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Підлісна О. Виробничий інтер'єр в сучасній промисловості України / О. Підлісна, В. Іванов // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: зб. наук. праць [під заг. ред. Н. Трегуб]. – Х.: ХДАДМ, 2007. – № 4, 5, 6. – С.232–235.
2. Підлісна О.В. Проблеми проектування та реконструкції виробничого середовища сучасних підприємств / О. Підлісна // Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. – К.: Техніка, 2008. – Вып. 81 (сер. Технические науки и архитектура). – С.442-446.
3. Підлісна О. Особливості еволюції вітчизняного виробничого інтер'єра на прикладі промислових підприємств м. Харкова / О. Підлісна // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті / [під заг.ред. Н. Трегуб]. – Х.: ХДАДМ, 2008. – № 1, 2, 3. – С.224-226.
4. Подлесная О. Инновационные технологии в производстве строительных материалов и конструкций – современный фактор организации внутренней среды производственных помещений / О. Підлісна, В. Іванов // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті / [під заг.ред. Н. Трегуб]. – Х.: ХДАДМ, 2009. – №3, 4. – С.198-200.
5. Підлісна О. Інноваційні технології та сучасні тенденції використання обробних керамічних матеріалів у виробничих та адміністративних приміщеннях / С. Катріченко, О. Підлісна // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті / [під заг.ред. Н.Є. Трегуб]. – Х.: ХДАДМ, 2010. – №1. – С. 268-71.
6. Підлісна О. Трансформація дизайну виробничого середовища відповідно еволюції промислових підприємств у ХХ сторіччі / О. Підлісна // Дизайн Архітектура Образотворче мистецтво // Міжвідомчий науково-технічний збірник із матеріалів УІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економічні, правові та соціально-гуманітарні процеси в Україні: теорія, методологія, практика», Полтава, 2011. – Вип. №8 – С. 27-35.
7. Підлісна О. Об'єктивні та суб'єктивні засоби формування комфортного виробничого середовища / О. Підлісна // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : [зб. наук. праць; вип. XXVI]. – К. : Міленіум, 2011. – С.103-112.
8. Підлісна О. Математична модель урахування дизайн-факторів виробничого середовища у визначенні ступеня комфортності промислового інтер'єра / О. Підлісна // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб.наук.пр. [за ред. Даниленка В.Я.]. – Х. ХДАДМ, 2011. – №7. – С.38-39.

9. Подлесная О. Элементы информационных технологий как средства дизайна в интерьерах промышленных предприятий / О. Подлесная, Н. Трегуб // “Construction technologies and architectural aesthetics of the information society”, “The third planet from the modern theories and research practice in the field of Earth and Space sciences”: Materials digest of the XLIX and L International Research and Practice Conferences and I stage of the Research Analytics Championships in technical sciences, architecture and construction; Earth and Space sciences. / International Academy of Science and Higher Education; – London: LASHE, 2013. – P. 19-22.
10. Подлесная О.В. Формирование производственной среды промышленных объектов средствами дизайна / О. Подлесная // Проблемы современной науки: сб. научн. труд.: вып. 10. Часть 1 – Ставрополь: Логос, 2013. – С.58-64.
11. Підлісна О. Сучасні дизайнерські підходи у формуванні виробничого середовища [текст] / О. Підлісна // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр. / [За ред. Даниленка В.Я.] – Х.: ХДАДМ, 2014 – № 6. – С. 28-33.
12. Подлесная О. Дизайнерские средства, приемы и подходы в формировании производственной среды / О. Подлесная // Искусство и культура. – Витебск: Витебский государственный университет имени П.М. Машерова, 2014. – № 4 (16). – С. 33-39.

АНОТАЦІЯ

Підлісна О.В. Сучасні дизайнерські підходи та засоби формування виробничого інтер'єру. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн, – Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Міністерство освіти і науки України, – Харків, 2015.

Дисертацію присвячено проблемі формування виробничого інтер'єру вітчизняних промислових споруд засобами дизайну. Розвиток та відновлення промисловості на сьогодні є однією з актуальних проблем української економіки, отже робота присвячена розв'язанню цієї проблеми і вирішує задачі, що поставлені державними потребами перед науковим дизайном.

Основний науковий результат, який отримано автором самостійно – систематизація дизайн-засобів, виявлення дизайнерських прийомів, визначення екологічної, інформаційно-технологічної та художньо-естетичної складових сучасного комплексного дизайнерського підходу в організації виробничого середовища та розробка можливості прогнозування подальшого розвитку виробничих інтер'єрів у напрямі екологізації та впровадження інформаційних технологій в рішення промислових об'єктів. У роботі проаналізовано широке коло вітчизняних та зарубіжних науково-теоретичних джерел в галузі організації виробничого середовища, вивчено практичний досвід існуючих на сьогодні рішень промислових інтер'єрів. На основі проведеного аналізу

сформульовані основні принципи організації виробничого середовища, систематизовані дизайн-засоби його проектування. Запропонована математична модель відносної оцінки комфортності промислових інтер'єрів, прогностична модель формування виробничого середовища засобами дизайну. Результати дисертаційного дослідження надалі можуть бути використані як підстава для створення методичного посібника з проектування виробничих інтер'єрів, та слугувати основою для реального проектування промислового середовища.

Ключові слова: виробничий інтер'єр, промислове середовище, дизайн-засоби, художньо-образна складова, комплексний дизайнерській підхід.

АННОТАЦИЯ

Подлесная О.В. Современные дизайнерские подходы и средства формирования производственного интерьера. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.07 – дизайн, – Харьковская государственная академия дизайна и искусств, Министерство образования и науки Украины, – Харьков, 2015.

Диссертация посвящена проблеме формирования производственных интерьеров отечественных промышленных сооружений средствами дизайна. Развитие и восстановление промышленности на сегодня является одной из актуальных проблем украинской экономики, работа посвящена разработке этой проблемы и, следовательно, решает задачи, поставленные государственными нуждами перед научным дизайном. Основной научный результат, полученный автором самостоятельно – систематизация дизайн-средств, принимающих участие в формировании комфортного производственного интерьера, вычленение приемов коррекции и выявление современных дизайнерских подходов в организации производственных интерьеров, возможность прогнозирования их дальнейшего развития в направлении экологизации и эстетизации промышленных объектов.

В работе проанализирован широкий круг отечественных и зарубежных научно-теоретических источников в области организации производственной среды, промышленные предприятия были рассмотрены в историческом контексте, изучен опыт существующих сегодня решений промышленных интерьеров. На основе проведенного анализа сформулированы основные композиционные принципы организации производственной среды, систематизированы дизайн средства ее проектирования. На основе мониторинга действующих предприятий и последующего кваліметрического анализа производственных интерьеров предложена математическая модель относительной оценки комфортности промышленных интерьеров, построены сравнительные графики уровня комфортности интерьеров в зависимости от особенностей отрасли промышленности, что дает возможность легкого определения эффективности дальнейшей работы дизайнеров.

Выделены экологическая, информационно-технологическая и художественно-образная составляющие современного дизайнерского подхода в решении производственной среды. Рекомендуемый комплексный подход базируется на сочетании предыдущих подходов по принципам sustainable development – общества устойчивого развития. При этом безотходный замкнутый цикл производства с наличием очистных сооружений решается дизайнером как организованное внешнее пространство промышленного предприятия; обосновывается использование инновационных экологичных материалов, которые должны создавать ощущение естественности, единства с внешним окружением, применения ИТ-технологий, как информационно-коммуникационных элементов интерьеров. Обязательными элементами современного подхода должны стать эргономичность, экологичность и гуманистическая направленность промышленного пространства, образность, наличие авторских художественных инсталляций, отражение особенностей бренда. Такой подход в формировании производственной и вспомогательной среды, при котором создание комфортных условий труда приводит к росту общей эффективности данного предприятия, повышению его рейтинга в кругу предприятий выбранной области, меняет роль дизайна, делает его экономически выгодным.

Намечена в графическом варианте прогностическая модель организации производственной среды, связывающая временные, технологические и композиционные характеристики интерьеров, что позволяет прогнозировать дальнейшие тенденции участия дизайнера в процессе их формирования. По мнению автора, средовой дизайн становится сегодня таким же экономически эффективным, действенным средством продвижения предприятия в мировом экономическом процессе, как и дизайн графический, промышленный. Дизайнер среды регулирует выбор технологии, создает «бренд» внутри самого предприятия, обеспечивает комфортность процесса труда, что позитивно воздействует на физио-психологический климат и, в конечном итоге, приводит к повышению эффективности труда за счет улучшения эстетических качеств интерьера. Результаты диссертационного исследования в дальнейшем могут быть использованы как основание для создания методического пособия по проектированию производственных интерьеров, а также служить основой для реального проектирования промышленной среды.

Ключевые слова: производственный интерьер, промышленная среда, дизайн-средства, художественно-образная составляющая, комплексный дизайнерский подход.

ABSTRACT

Pidlisna O. Modern design approaches and means of industrial interior formation. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Art speciality 17.00.07 – Design,

Kharkiv State Academy of Design and Arts, Ministry of Education and Science of Ukraine – Kharkov, 2015.

The dissertation is devoted to the problem of formation of industrial interior of native manufacturing structures by means of design. Nowadays, development and renewal of industry is one of the actual problems of Ukrainian economy. Thus this paper is an important aspect of solving the problem and it solves problems set by state needs to research design. Systematization of design tools, identification of design techniques, the definition of modern art-shaped design approach in organization of industrial environment and the ability to forecast its further development towards the aesthetic and ecologic interiors of industrial facilities are the main scientific results received by the author independently. A wide range of native and foreign scientific and theoretical sources in the field of industrial environment was analyzed in this paper. Practical experience of existing industrial interiors is revealed. Basic principles of industrial environment, organization are formulated on the basis of the analysis. Design means are systematized. The mathematical model of relative comfort evaluation of industrial interior and prognostic model of industrial environment formation by means of design are introduced. Results of dissertation research will be used as the basis for a handbook on the design of industrial interiors, and serve as a basis for designing of real industrial environment.

Keywords: industrial environment, industrial interior, design tools, art-shaped component, integrated design approach.

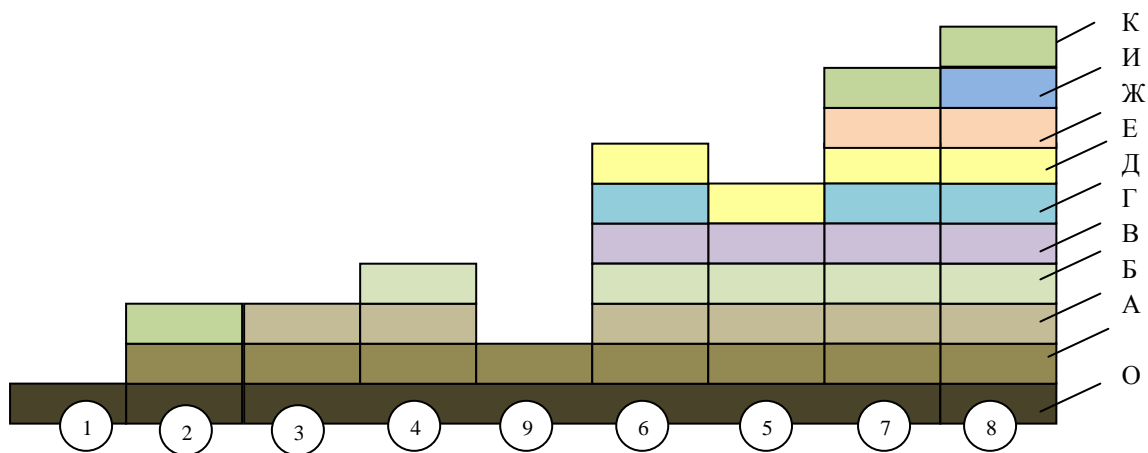

Рис. 1. Зростання кількості дизайн-засобів формування виробничого середовища в процесі історичного розвитку промисловості.

1. Початкова стадія виробництва, натуральне господарство.
  2. Кустарна майстерня.
  3. Ремісницькі цехи.
  4. Перші капіталістичні фабрики, заводи.
  5. Розвинута капіталістична промисловість.
  6. Промисловість при розвинутому соціалізмі.
  7. Сучасні ведучі галузеві лідери промисловості.
  8. Компьютеризована промисловість майбутнього.
  9. Промисловість за часів війн, кризових ситуацій.
- О. Умови досяжності (відстань від житла, зручність розташування). А. Умови освітлення. Б. Опалення, вентиляція. В. Кондиціонування та очищення повітря. Г. Захист від шуму, вібрації. Д. Санітарно-гігієнічні вимоги за категоріями праці. Е. Ергономіка робочого місця. Ж. Зв'язок з природою, озеленення, екологічність оздоблення. И. Естетичні якості (колір, фактура, інші елементи композиції). К. Компьютеризація, ІТ-технології. Л. Ознаки бренду, фірмові символи.

ПОСТІЙНІ (ОБ'ЄКТИВНІ) КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ

Прилади опалення, кондиціонування, очищення та зволоження повітря, вентиляції

ТЕМПЕРАТУРНО-ВОЛОГІСНИЙ РЕЖИМ

Люмінесцентні та прожекторні лампи чергове та аварійне освітлення, спеціальні види освітлення,

УМОВИ ОСВІТЛЕННЯ

Акустичні перегородки, антивібрац. покриття, навушники, беруші, (індивідуальний захист)

ШКІДЛИВІ ШУМ ТА ВІБРАЦІЯ

Сучасні легкоочищувані біохімічно стійкі оздоблювальні матеріали, зас. індивід. захисту

БРУД. ПИЛ. Шкідливі ХІМІЧНІ та БІОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ

ЕРГОНОМІЧНІ ЧИННИКИ:

параметри, компоновка та естетичні якості

ЗОНА КОМФОРТНИХ УМОВ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ

КОМПОЗИЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОСТОРУ

Розташування груп станків, обладнання, метро-ритмічні закономірності композиційні домінанти

КОЛЬОРОВЕ РІШЕННЯ

Загальна колірна гама арх. конструкцій, Попередж. та позначальне офарблення, кольорові акценти

РЕЛАКСАЦІЙНІ ЗОНИ, ОЗЕЛЕНЕННЯ

Наявність зон та кімнат відпочинку, зелених рекреацій, фонтанчиків тощо

ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНЕ РІШЕННЯ

Наявність декору, авторських арт-об'єктів, інсталяцій, елементи бренду,

ЗМІННІ (СУБ'ЄКТИВНІ) ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ІНТЕР'ЄРІВ

Рис. 4. Композиційні та конструктивно-технологічні засоби формування виробничого інтер'єру

Рис. 5,6. Сучасні виробничі інтер'єри з комплексним дизайнерським підходом: цех автомобілебудівного заводу Мак-Ларрен, США, Завод Інтерпайп-сталь, Дніпропетровськ, Україна (Арт-проект дизайнер Еліассон).

Наукове видання

ПІДЛІСНА Ольга Вікторівна

**СУЧАСНІ ДИЗАЙНЕРСЬКІ ПІДХОДИ
ТА ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ІНТЕР'ЄРІВ**

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства

17.00.07 — дизайн

Підписано до друку 02.115.2015 р.

Формат 60x90/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк: різнографія.

Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Замовлення №6252

Надруковано у копії-центр «МОДЕЛІСТ»
(ФО-П Миронов М.В. Свідоцтво ВО4 № 022953)

м. Харків, вул. Червонопрапорна, 3 літер Б-1

Тел. 7-170-354 www.modelist.in.ua